

Нагорна Людмила

к. вет. н., доцент кафедри ветсанекспертизи,
мікробіології, зоогігієни та безпеки і якості
продуктів тваринництва Сумського
національного аграрного університету

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ХІМІЧНОГО МЕТОДУ БОРОТЬБИ З ПОПУЛЯЦІЄЮ ЧЕРВОНОГО КУРЯЧОГО КЛІЩА В ПТАХІВНИЦТВІ

Птахівництво являється однією з провідних галузей сучасного тваринництва. Для подальшого зростання інтенсивних темпів розвитку галузі та збільшення обсягів виробництва продукції птахівництва, необхідно акцентувати увагу не лише на використанні високоякісних безпечних кормів, дотриманні санітарно-гігієнічних аспектів догляду, але й повсякчас контролювати ветеринарну безпеку поголів'я [1, 2]. Потужним гальмівним чинником розвитку галузі є захворювання паразитарної етіології, серед яких слід вказати на групу хвороб, спричинюваних тимчасовими або постійними ектопаразитами птиці. При порушенні ветеринарно-санітарних правил у господарстві, зазначені захворювання прогресують та призводять до істотних економічних втрат, внаслідок не лише недоотримання продукції та втрати племінної цінності тварин, а навіть загибелі ураженого поголів'я [2, 3].

Одним з найнебезпечніших ектопаразитозів сучасного птахівництва в багатьох країнах світу є червоний курячий кліщ *Dermanyssus gallinae*. В країнах Європи він належить до найпоширеніших кровосисних ектопаразитів свійської птиці [3-5]. Для боротьби з популяцією кліща розроблена низка методів, зокрема: біологічні, механічні, фізичні та хімічні. Проте, в умовах промислового птахівництва найдоцільнішим та найефективнішим є використання хімічного методу боротьби. Сучасна фарміндустрія випускає значну кількість інсектоакарицидних засобів у різних лікарських формах, діючі речовини яких належать до різних класів хімічних сполук [3, 5, 6]. Залежно від виробничих потреб інсектоакарицидні засоби виготовляють у порошкоподібній формі – дустів для опудрювання тварин і мікрогранулятів для змішування з

кормом, а також у вигляді розчинів – для обприскування тварин, ін'єкцій та оральних розчинів. Остання лікарська форма інсектоакарицидних засобів є досить простою та вигідною до застосування, особливо в умовах крупних птахівничих підприємств [6]. Існуючі ектоцидні засоби належать до груп: синтетичних піретроїдів, макроциклічних лактонів, фосфорорганічних сполук, амітраз, сальциланідів. Всі вони використовуються для боротьби з тимчасовими ектопаразитами впродовж відносно тривалого часу, тому у членистоногих до представників кожної з груп в різних ступенях інтенсивності встановлювали резистентність. Не залежно від групи препарату, після багаторазового повторного використання, після відтворення декількох генерацій ектопаразитів, комахи набувають стійкості до засобу, яка проявляється у спадковому зниженні чутливості до препарату впродовж певного проміжку часу [4, 6, 7, 8]. Чим тривалішим є незмінне використання препарату, тим нижчу дієвість проявляє засіб на ектопаразитів. Непоодинокими є випадки виникнення перехресної та множинної стійкостей до лікарських засобів. У першому випадку, спостерігається сумісне використання генів, стійких до різноманітних інсектоакарицидів з аналогічним способом впливу на організм членистоногих. За прояву множинної стійкості встановлюємо нечутливість до декількох лікарських засобів, навіть якщо вони мають різні способи прояву інсектоакарицидного ефекту на членистоногих [3, 7].

Наразі в літературі непоодинокими є повідомлення щодо стійкості паразитичних комах та членистоногих до сполук, яким притаманні інсектоакарицидні властивості. Зокрема, до надзвичайно дієвих акарицидів амітраз проявляли стійкість окремі популяції кліща в різних регіонах Італії. Використання макроциклічних лактонів (івермектину) є ефективним впродовж дише короткого періоду застосування на поголів'ї [6-8].

На ринку інсектоакарицидних засобів України досить широко представленими є піретроїди – синтетичні аналоги природних піретринів. Вони є стійкішими за піретрини й тому для них притаманний подовжений інсектоакарицидний ефект.

Для мінімізації можливих проявів резистентності серед популяцій червоного курячого кліща, обов'язковим є використання системної боротьби з членистоногими, при періодичній ротації ектоцидних засобів. З метою недопущення розвитку резистентних популяцій ектопаразитів, систематичний моніторинг ефективності акарицидів є однією з основних складових комплексу лікувально-профілактичних заходів. Своєчасне виявлення резистентних популяцій членистоногих, дозволить оперативно провести заміну лікарського засобу на не допустити розвитку у регіоні мультирезистентних популяцій кліща [4, 7].

Література

1. Ярошенко Ф.О. Птахівництво України: стан, проблеми і перспективи розвитку. – К.: Вид-во “Аграрна наука”, 2004. – 502 с.
2. Колос Н. Точка зору / Н. Колос // Наше птахівництво. – 2013. – № 4. – С. 6-9.
3. Основи паразитології / Корж О.П., Н.І. Лебедєва. Н.В. Воронова, В.В. Горбань. – Суми: Університетська книга, 2009. – С. 183-206.
4. Beugnet F. Resistance of the red poultry mite to pyrethroids in France / F. Beugnet, C. Chauve, M. Gauthey, L. Beert // – Vet. Res. – 1997. – N 140. – P. 577-579.
5. Smith S.A. Parasites of birds of prey: their diagnosis and treatment / S.A. Smith // – Sem Avian Exotic Pet Medicine, 1996. – N 5. – P. 97-105.
6. BurrIDGE M. J. Introduction of potential heartwater vectors and other exotic ticks into Florida on imported reptiles / M. J. BurrIDGE, L. A. Simmons, S. A. Allans // J. Parasitol. – 2000. – N 86. – P. 700-704.
7. [http:// www.miteresearch.org](http://www.miteresearch.org)
8. Reynaund M.C. *Dermanyssus gallinae* (De Greer, 1778): Reproduction experimentale du cycle essai traitement par la moxidectine et ivermectine / M. C. Reynaund, C. M. Chauve, F. Beugnet // – Res. Vet. – 1997. – N 148. – P. 433-438.